

За възникването на романа Вазов говори и в първата, биографична част на анкетата, в раздела за емигрантството си в Одеса:

В Цариград скоро почнах да се усещам усамотен и нещастен. Емигрантската психология, тъй добре обрисувана от Мицкевича в Pan Tadeusz по живота на полските емигранти в Париж, се прояви и между българските политически бежанци, станали мнителни, раздразнителни и озлобени един против друг. Аз лично се задушавах в гъстата атмосфера на политическите интриги и комбинации и намислих за това да замина за Одеса, дето и пристигнах през зимата... В първите дни бях очарован от живота в Одеса. Новите впечатления в страната на моите славянофилски мечти изгониха грозните спомени за близкото минало... И тогава, за да запълня времето и заглуша скуката на безделния живот, намислих да напиша романа си „Под игото“...

В раздела за творческата история на „Под игото“ Вазов разказва на анкетатора си и за избора на заглавието:

Питах ме как съм избрал името „Под игото“ за романа си. Аз имах не едно, а десетина имена (между другото и „Кървава заря“). Един ден ги написах в Одеса на едно листче и предложих на приятели да си изберат кое харесват. Всички харесаха най-първото „Под игото“. Него взех и аз. Подчиних се на плебисцита.

Дори и този почти анекдотичен „плебисцитен“ избор на заглавието да е истински, все пак показателно е, че приятелите са избрали това, което и самият Вазов е смятал за „най-първо“ заглавие – „Под игото“. Но предположението, че тази обща фраза все пак е избрана от „Анна Каренина“, продължаваше да търси потвърждение. Тъй като знаей, че невинаги това, което търсим, се намира там, където очакваме да го намерим, продължих да търся. В това търсене впрочем открих неща, които не търсех, но потвърждаваха мои концепции – например това, че „повест“ не е отделен жанр, а славянската дума за роман (на едно място в анкетата Вазов например говори за **романа** си „Немили-недраги“).

Търсенето се увенча с успех – на едно място, доста след разказа за писането на „Под игото“, след разказа за срещата си със Стефан Стамболов, Вазов е споделил с анкетатора си следното:

*След като се срещнах със Стамболова и се успокоих, аз можех, разбира се, да седна вече да работя, но бях, за жалост, много уморен, па и страдах от една мъчителна нервна болест на лявото око, която бях придобил в Одеса, благодарение на това, че **цяла една нощ бях чел „Анна Каренина“** (подч.а., С.И.) при слабото осветление на една лампа.*

Значи, все пак, Ив. Вазов е чел романа на Толстой точно по време на пребиваването си в Одеса, където започва да пише „Под игото“. И няма съмнение, че един внимателен читател като Вазов не е могъл да остане равнодушен към дебата за Руско-турската война в последната, осма част на „Анна Каренина“. Също както няма съмнение, че чувствителен читател като него не е могъл да не усети, че зад скептичното отношение към войната и нейните „братскославянски мотиви“ на Левин се крие отношението на самия Толстой. И въпреки цялото уважение, което е питаел към писателското величие и интелектуалния авторитет на Толстой, Вазов не е могъл да не почувства оскърбени от това отношение на Толстой към „освободителната“ война своите „славянофилски мечти“.